

מעורב

עיתון המחלקה למעורבות חברתית אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

גליון מס' 9 | דצמבר 2012, שנת תשע"ג

[שיתוף]

יצירה מעורבת		4
יד שניה		5
קואופרטיב		6
קהילת שיח		7
דני האדום: ראיון עם פרופ' דני פילק		8
ויקידעה		12
הקיבוץ		13
חשבון פשוט		14
מה קורה במחלקה?		15

"מעורב" - עיתון המחלקה למעורבות חברתית, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב מופק על-ידי המחלקה למעורבות חברתית

מנהלת המחלקה: עו"ד ורד סרוסי כ"ץ

עריכה: אליה זימן ואלמוג שמחון

מנהל העיתון: אילן קלגרד

עיצוב גרפי: עיצובי הנגב

טלפון המערכת: 08-6461788, פקס: 08-6472921, מעורב

דואר אלקטרוני: meorav.bgu@gmail.com

בית-דפוס: דפוס אוניברסיטת בן-גוריון

העיתון מעורב מבקש לתת ביטוי לקשת של דעות. הדעות המוצגות בגליון הן על דעת הכותבים בלבד ולא על דעת המחלקה למעורבות חברתית ו/או האוניברסיטה.

פתח דבר

שלום לכולם,

כבר היה לנו הכל מוכן, או לפחות כמעט הכל. עיתון שלם שעמלנו עליו רבות, והיה בתהליכים האחרונים לקראת ירידה לדפוס. אבל אתם יודעים איך זה, מלחמה. העולם עוצר.

היינו באוניברסיטה ביום רביעי, אז כשגירשו אותנו מהקמפוס עם פרוץ מבצע "עמוד ענן". אנשי מחלקת הביטחון הסתובבו בכניינים השונים, חמושים במגפונים ובקריאות לסטודנטים להתפזר. יש משמרת הערב בעבודה? אין משמרת? עוד לא נפל טיל אחד. אבל ביטלו את הלימודים. אין מרחב מוגן בדירה. חוזרים הביתה? כן, חוזרים הביתה. אבל לחלקנו, הבית הוא כאן בדרום.

אנו לא רוצים לספר לכם על הריטואל הקבוע, זה שמערב אזעקות, מרחבים מוגנים, בומים ועשרים וארבע שעות של אקטואליה. הרקטות כבר מזמן לא מגיעות ל"דרום" בלבד וכישראלים גדלנו לתוך המציאות הזו.

אנו כן רוצים לספר לכם על הריטואל הקבוע, זה שמערב המוני ישראלים שפותחים את בתיהם לחבריהם בקו האש. מההזמנה לקיבוץ בגליל, ועד לצימר בכינרת, כל החברים שביקשו שתבואו לתל אביב והמשפחה ממצפה רמון שרצתה לארח את כל מי שאפשר. אם הייתם מהמזמינים או מהמזומנים אתם כבר יודעים - זו הסולידריות הישראלית האמיתית.

ובסימן חזרה לשגרה הנה מה שכתבנו לכם לפני כל הבלאגן:

אנחנו המעורב החדש, מודל 2012-2013 חדש חדש מהתנור. צוות הכותבים ואנשי המערכת עבדו ועדיין עובדים קשה כדי להציג בפניכם תוכן מעניין ובתקווה מעורר מחשבה ואולי אפילו עשייה.

כמו שאפשר לראות, המוטיב של הגיליון הנוכחי הוא שיתוף. אנו עוסקים בקולקטיביזם, סוציאליזם וברשותכם, אנו רוצים להציג מקרה של חוסר שיתוף וציניות תחת מטרייה של בנגוריוניזם.

הבנגוריוניזם הוא למעשה "האווירה הסטודנטאלית" שכולנו כל כך אוהבים. מסיבות הדירה, הפאבים במשולש שכונות ב', ג' ו-ד', ארוחות השישי - אלו הדברים שיצרו להווי הבנגוריוני את שמו הטוב. אך כמו כל דבר טוב, יש כאלו שלמדו איך לנכס את הרווח לעצמם.

קבוצה של מקומות בילוי אהובים במיוחד על סטודנטים, מתנים את הכניסה אליהם בהצגת תעודת סטודנט. הנושא הזה ידוע והוצף בעיקר בשנה שעברה, אז נעשו ניסיונות לסיים את התופעה המכוערת הזאת (גילוי נאות: אחד מן ההעורכים הח"מ היה שותף פעיל במאבק). ניסיונות כדרכם, נכשלים ואולי עוד יגיע דם חדש שיקח את המאבק למקומות חדשים, אך בינתיים אין לנו אלא לדווח על מה שקורה עכשיו.

לפני כמה שבועות נערכה מסיבת רחוב לחגיגת פתיחת שנת הלימודים. את האירוע הרימה עיריית באר שבע יחד עם אותה קבוצה שבשם הבנגוריוניזם לא מוכנה להכניס למועדוניה אנשים שלא מחזיקים בתעודת סטודנט. נחזור על הנקודה, אנשים שלא מוכנים שתושבים מקומיים ישתו בירה יחד עם סטודנטים - מוציאים את הסטודנטים לשתות בירה ברחוב של התושבים המקומיים.

כמעט מובן מאליו, אך עדיין חשוב להזכיר את העקרון שעומד בבסיס השיתוף: חלוקה עם האחר. כדי לחלוק עם האחר, צריך לראות בו שותף שווה. אז לפני שקופצים לנושאים שיתופיים "גבוהים" יותר, כמו קהילות שיתופיות וקולקטיבים צרכניים, ראוי יהיה לבדוק עד כמה חיי החברה הסטודנטאליים שלנו שיויוניים בעצמם.

עורכי מעורב,

אלמוג שמחון ואליה זימן

יצירה מעורבת

ארזת לבד? אלון בר

כן,

ארזתי לבד

אין איש שליווה אותי לפה ו-

אין איש שמחכה

לי שם.

אני מכיר את הסכנות

את פתחי היציאה בשעת חירום

את הרוח השורקת בעת הנפילה

אני מכיר היטב

ולה נערכתי

בניהול עיזבון

לא הרבה

אבל מה שיש

תחלקו

בין כל מי שרק יאמר

אני רוצה

שיצוין בדו"ח

באותיות מודגשות

עם קו תחתון ש-

ארזתי לבד

ולא היה אדם אחד שחיכה

לבואי.

דרכים להתעגל / אכנר עמית

1. לנגן ביחד

2. להתחבק

3. לדבר בעיניים עצומות

4. להתחלק לקבוצות

5. להתפצל לגורמים

6. להרהר בגרמי השמיים

7. להתרחב

8. להתחשמל (בתיכון היינו מפרקות

מהמצית את הבטריה מצמידות

בהונות ומעבירות את החשמל ככה

היינו נזכרות שאנחנו חומר וביחד

(בחיים)

לצלן מחנות. **לבישת בגדי יד שנייה חוסכת בזבל וממעיטה קניית מוצרים חדשים, והבנוס הגדול הוא החיסכון בכסף. קנייה בחנויות יד שנייה בדרך כלל משתלמת לתפרנים כמונו וחשבון העו"ש לא מהדק את החגורה בכל גיהוץ של צעיף או תיק.** לחנויות מגיעות תרומות בגדים ואלו עוברים מיון, כך שדברים בלויים ומלוכלכים בדרך כלל אפילו לא יגיעו למדפים.

למוטרדים מהיגיינת הבגדים, יש לי מבזק חדשות עבורכם – גם את הסקיני ה"חדש" שקניתם בחנות אנשים לבשו, לא אחד, אלא כמה. ואני לא אפרט כמה חם היה באותו יום, איזה סוג תחמונים הם לבשו ועוד מיני תיאורים שהדיו אינה סובלת. כמו שאתם מכבסים כל בגד חדש, כך גם יד שנייה.

אם אינכם סטודנטים שנה א', ודאי כבר שמתם לב שבמהלך הסמסטר צצות כפטריות אחרי הגשם מכירות חצר. הרעיון הוא פשוט – קבוצת מארגנים תולה פלאיירים באוניברסיטה ובשכונות ומוציאה את הבגדים שרוצים להיפטר מהם לחצר עם מוזיקה טובה וקצת ערק. את הבגדים מוכרים בסכום סמלי למטרה חשובה כמו בית לנערים חוסים או בירה לסטודנטים צמאים. רעיונות שיתוף בגדים נוספים הם שוק קה-תן ומסיבת החלפת בגדים. שני אלה מיישמים רעיון דומה של סחר

חליפין – קניית בגדים ללא הוצאת כסף, כשהראשון הוא בדרך כלל המוני יותר ופתוח לקהל הרחב, ואילו השני הוא מסיבה סגורה בין קבוצת חברים שרוצים לרענן את המלתחה מבלי להוציא כסף.

אז למי שהצלחתי לעזור את בלוטות הטעם המלצתי היא לפקוח עיניים ואוזניים ללוחות המודעות בקמפוס ולעקוב אחרי המכירות המתפרסמות. בנוסף קיפצו לבקר בחנות היד שנייה "פעמיים כי טוב", המעסיקה נכים ובעלי מוגבלויות, וממוקמת בקמפוס בניין 30 ובכך תעזרו גם לסביבה וגם לקהילה. מי שעוד לא בשל ללבוש יד שנייה בעצמו מוזמן לתרום בגדים שכבר אינם בשימוש לחנויות יד שנייה, או פשוט להעביר אותם הלאה. כל בגד שלא השלכתם לפח הוא בגד חדש עבור מישהו אחר.

הכתבת מפעילה את בלוג האופנה "חמש שקל" ומתנדבת בעמותת "פעמיים כי טוב"

אמא שלי תמיד מספרת שכשהייתה ילדה היו לה ארבע שמלות: שלוש שמלות ליום-יום ושמלת שבת אחת. בארוחת שישי בערב היו מלבישים לה סינר, מפני ששמלת השבת הייתה צריכה להישאר נקייה עד צאת השבת. בתקופה ההיא כשבגד נפרם לקחו אותו לתופרת, את הגרביים הקרועים הטליאו ובתחתונים הישנים והבלויים השתמשו כסמרטוטים לצחצוח נעליים. היום בעידן השפע, החיים שלנו השתנו. מקצועות כמו סנדלר, חייט ושען הם נחלתם של ישישים חביבים שעסקו במקצוע כל חייהם, וכנראה שיעלמו מן העולם בדור הקרוב (כי אף אחד לא מתקן נעל כשאפשר לקנות בסוף עונה זוג במאה שקלים). השילוב של טרנדים שמתחלפים בקצב מסחרר והוזלת מחירי הבגדים עם העברת ייצורם למזרח גרמו לשגשוג רשתות קמעוניות שמאיצות בנו לעקוב אחרי צו השעה ולהחליף את המתלחה כל עונה. **כברגים קטנים וצרכניים במכונה הקפיטליסטית של המאה העשרים ואחת** כולנו רוצים להיות תמיד מעודכנים ולא להשתרך מאחור **בכל מה שנוגע לאופנה, עיצוב, גאדג'טים ואפילו מקצוע.** אך האם פעם עצרנו לחשוב על ההשלכות של מעגל הקנייה והזריקה הבלתי פוסק שלנו?

ההשפעות השליליות העיקריות הן סביבתיות ומוסריות. שימוש חד עונתי בבגדים, קניית בגדים זולים והשלכתם אחרי מספר חודשי שימוש יוצר זבל רב שתופס מקום. זוהי בעיה רצינית, מפני שהחולצה הניאונית שבקיץ 2012 הייתה באופנה ותיזרק בחודשים הקרובים לפח, לא תיעלם בן רגע מהעולם. בגד מתפרק בטבע אחרי חודשים ולפעמים גם שנים (שלא לדבר על כל מוצרי הפלסטיק והניילון הנלווים לקנייה ביניהם קולבים, שקיות, ומדבקות שזמן התפרקותם ארוך הרבה יותר). בהיבט המוסרי ישנה תעשייה שלמה שמתבססת על עבדות מודרנית, שבה חברות מערביות מקימות מפעלים בארצות המזרח הרחוק ומעסיקות בשכר זעום עובדים מקומיים במקרה הטוב, וילדים במקרה הרע, ללא תנאים סוציאליים או שכר הולם. סטודנט/ית בבן גוריון? הרווחת, כנראה שנולדת למשפחה הנכונה, לבחור בן גילך שעובד ב-sweat shop בסין היה קצת פחות מזל. ואחרי שדיברנו רק על סביבה ומוסר ודברים נעלים שכאלה נדבר קצת עליך הצרכן. האם כשאתה נכנס לזארה וקונה מעיל זה המחיר שהוא באמת עולה? האם שש מאות השקלים ששילמת על המעיל מגולמים באיכות הבד? איכות התפירה? שכר הפועלים היקר? לא אדוני. ממש לא.

למזלנו (ובעיקר למזל, בתור אחת שאוהבת בגדים בכל רמ"ח איבריה) יש עולם בגדים שלם מחוץ למשחק המלוכלך של רשתות האופנה – קוראים לזה יד שנייה. פרטי יד שנייה כשמים כן הם- עוברים מיד ליד, מאחד שכבר לא צריך אותם לאחר שצריך. זוהי רשת של שיתוף בגדים וחפצים וניצולם עד תום לפני השלכתם למנוחת עולמים בזבל. זה יכול להיות מחבר, אח, שכן או רחמנא

מהו קואופרטיב?

אור שטרקר, חינוך וסוציולוגיה, שנה ג'

המחירים שבים לעלות באחוזים מטרידים. מתוך תחושה שמאסנו בפסיביות ובהתנהגות צרכנית שרק מגיבה על המציאות אבל לא משנה אותה - החלטנו, קבוצת סטודנטים בעיר, להקים קואופרטיב מזון. המחשבה הייתה שמזון הוא הצורך הבסיסי השותף לכל אדם ובימים בהם קשה יותר ויותר לערוך קניות בסופר יש להתחיל ולהעמיד אלטרנטיבות ראויות למצב הקיים. קואופרטיב מזון הוא עסק הפועל ללא מטרת רווח, שבו האוכל נקנה ונמכר במחירי עלות. התחלנו להיפגש ולהעמיק את הידע בנושא וחשבנו על איזה סוג של קואופרטיב אנחנו רוצים. החלטנו שאנחנו מעוניינים לספק לעצמנו מזון איכותי, בריא, שיוצר באזור שלנו וכך גם ישמש מקור תעסוקה לחקלאים מקומיים. לצד דרישה למזונות אורגניים הוחלט ע"י חברי הקואופרטיב לספק גם מזונות תעשייתיים כדי שהקואופרטיב יוכל להוות אלטרנטיבה צרכנית למספר רחב יותר של אנשים. מלבד התועלת הכלכלית, לקואופרטיב ישנה תועלת משמעותית יותר והיא המפגש הקהילתי והיצירה האקטיבית סביבו. אנחנו מקווים שבקואופרטיב שלנו יהיו חברים הן סטודנטים והן תושבים בארבעים, דבר שיוכל אולי למוסס קצת את הניכור וההפרדה בין שתי הקבוצות האלו. בניגוד למרבית תוכניות המעורבות החברתית בעיר, שבהן הסטודנטים באים לתת מהידע שלהם וממרחם לאוכלוסיה המקומית, בעוד שזו נשאת פסיבית - הרי שקואופרטיב מתוקף קיומו מחייב עשייה שיתופית ושווה. תחזוקה של הקואופרטיב נחלק באופן אחיד בין כל החברים - בין אם החבר הוא סטודנט או תושב. הרעיון הוא שאופי פעילות בלתי אמצעי שזכה ייצור שיח ושיתופי פעולה אמיתיים בינינו לבין שאר תושבי השכונות ועל ידי כך הסטודנט ירגיש שהוא לא רק אורח לשלוש שנים.

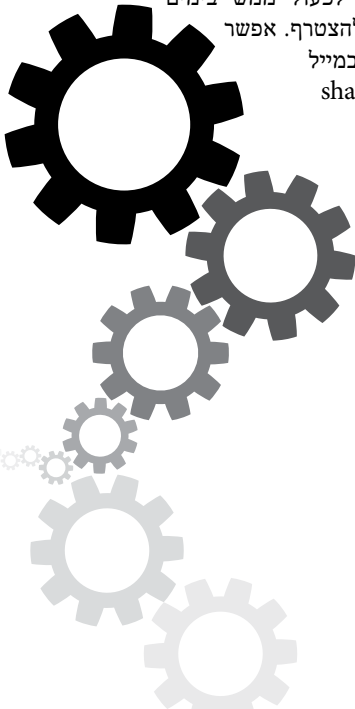
הקואופרטיב מתחיל לפעול ממש בימים אלו וכל אחד מוזמן להצטרף. אפשר לקבל פרטים נוספים במייל shaniaus@gamil.com

נסו לחשוב על מצב בו אתם קונים את האוכל שלכם בחנות שבה אתם החלטתם מאיפה מגיע המזון, תוך שקיפות על אילו תהליכי ייצור אותו מזון עבר (סחר הוגן, גידולים תעשייתיים מול מקומיים וכו'). יותר מזה - מה אם יכולתם להחליט על גובה הרווח שחנות המזון שלכם שואפת להשיג ואפילו על כך שהוא יתחלק שווה בשווה ביניכם ובין שאר חברכם מנהלי החנות? נשמע מפתה נכון? מדובר למעשה בקואופרטיב מזון.

אז מה זה בעצם קואופרטיב? קואופרטיב הוא עסק או חברה, אשר הרווחים בו (אם קיימים) מתחלקים שווה בשווה בין כל חברי הקואופרטיב. הגוף הקואופרטיבי מנוהל על ידי החברים בו באופן דמוקרטי, הווה אומר - לכל חבר יש קול שווה בקביעת סדרי היום וההחלטות המתקבלות בקואופרטיב. בהתאם, אחריות הניהול מתחלקת גם היא באופן שווה בין החברים. לדוגמא: נניח שאתם חברים בקואופרטיב של אנרגיה מתחדשת (באמת קיים כזה). הרווחים מפעילות הקואופרטיב יתחלקו ביניכם באופן שווה ואתם תוכלו לקבוע את אופיו ואת סדר היום. לדוגמא, תוכלו להנהיג העסקה הוגנת ובהתאם האחריות על הצלחתו ותפעולו השוטף תתחלק שווה בשווה ביניכם ובין שאר החברים.

קואופרטיבים קיימים מזה מאות שנים. **ישראל בתחילת דרכה הייתה למעשה מדינה עם מספר עצום של קואופרציות. המדינה עודדה ותמכה בהתארגנויות שיתופיות כחלק מתפיסות סוציאליות - חברתיות המוכרים שבין אותם קואופרטיבים היו אגד, עם עובד, בנק הפועלים וקופ"ח כללית.** למעשה רוב החברות הגדולות במשק היו שייכות לעובדי החברה. כחלק מתהליך ההפרטה הרוחבי שהחל בשנות השמונים, עברו קואופרטיבים רבים לידיים פרטיות וכך הפך ההון המשותף להון פרטי. גם היום קיימים בעולם אלפי קואופרטיבים, שהגדול בהם הוא קואופרטיב "מודרגון" - תאגיד קואופרטיבי שבחבל הבסקים בספרד. התאגיד מספק תעסוקה ל-85,066 עובדים ופועל בכל תחומי החיים: בתי ספר, בנקים, רשתות המזון - כולן קואופרטיביות. התרגום בפועל: התאגיד פועל כמודל הומניסטי המבוסס על קידום העובד ושיתופו בבעלות על ההון ובקבלת ההחלטות. הורה לתלמיד בבית הספר בקואופרטיב "מודרגון" מחליט על האופי הבית ספרי של ילדו ממש כמו מנהל בית הספר. אגב, בנקים קואופרטיבים נחשבים כיום למודל הבנקאי היציב ביותר ולמעשה הם שורדים פעם אחר פעם משברים כלכליים גדולים.

היום, כאשר צרכנים מרגישים יותר ויותר נרמסים על ידי השוק החופשי, יש שאיפה גוברת והולכת להשיב לעצמנו את הכוח הצרכני לידיים. אנחנו שומעים כל הזמן על עליות מחירים, מחאות תקופתיות (מחאת הקוטג' לדוגמא) שמשפיעות לזמן מה ואחרי תקופת רגיעה

קהילת שיח

תום גורדון, פסיכולוגיה ומדעים קוגניטיביים, שנה ג'

אבסורדי, דווקא העידן האינדיבידואליסטי הביא לחברת המונים שבה האינדיבידואל הולך לאיבוד. הבחירה היא כביכול בלתי מוגבלת, אך כשמישהו מכתוב לך מבין אילו אופציות לבחור, זה לא באמת חופש. למעשה, החופש לבחור הולך וגדל, אולם החופש ליצור הולך וקטן. למשל - אני יכול לבחור באיזו צורת התיישבות אני רוצה לחיות - עיר, קיבוץ, מושב עובדים או עיירת פיתוח, אולם אני כאינדיבידואל לא יכול לייצר לעצמי צורת יישוב שתתאים לי, אלא רק לבחור מבין החלופות הקיימות. הקהילה מאפשרת את היצירה הזאת, את הפיתוח של המסגרות החדשות נוסף על הקיימות. בהקשר הקודם של צורות ההתיישבות הדוגמה הטובה והחיה ביותר הם הקיבוצים העירוניים, שכולם קמו מתוך קהילות שיתופיות שהתעניינו ביצירת צורת התיישבות שתתאים לפרטים בהם. אותו כלל נכון כמוכח גם לשלל תחומים אחרים - השפעה פוליטית, יזמות חברתית, תחומי עניין, מסגרות כלכליות - You name it.

והדבר הכי חשוב בקהילה, הוא שהיא תמיד מתפתחת, תמיד בוחנת את עצמה, תמיד יוצרת ומפתחת מסגרות חדשות, משנה את הקיימות, דואגת תמיד לרווחת חבריה. הקהילה חייבת תמיד לספק מסגרת שהיא נוחה ונעימה - ברגע שהיא מתחילה להיות עול, היא מאבדת את זכות הקיום שלה.

וככה גם קהילת שיח - משתפת חברה בפעילויות של למידה משותפת, יזמות חברתית משותפת במסגרת הקואופרטיב, פעילות פוליטית משותפת (לפחות בצורה חלקית), בוחרת שלא לקיים פעילויות שלא יתאימו לחבריה, אבל נשארת תמיד עם האצבע על הדופק, בוחנת איזה פעילות נכון להכניס, על איזה לוותר, איזה להרחיב ואיזה לצמצם. ובכל זאת, אי אפשר לסיים מבלי להתייחס לשאלה - מה עם השיתוף הכלכלי? אז אם וכשהוא יבוא, הוא יבוא. קהילת שיח תמשיך ותתקיים, איתו או בלעדיו. כי חופש אמיתי, הגשמת שאיפות, חיי ערך ויצירה, לא יכולים להתקיים אלא אם מקיימים אותם ביחד.

גם עמוק בתוך השיח הניאו ליברלי של המאה ה-21, יש אנשים שעדיין מתעקשים לעצב את חייהם על פי מילים כמו "שיתוף", "סולידריות", "לחלוק" ו"ביחד".

שמי תום, אני סטודנט שנה שלישית לפסיכולוגיה ומדעים קוגניטיביים, וחבר קהילת שיח - קהילת צעירים שיתופית, המונה כחמישה עשר חברים, רובם יוצאי שנות שירות, מכינות קדם צבאיות וגרעיני נח"ל, המתגוררת כבר שנה וחצי בשכונה ב' בבאר שבע.

כאשר רוב האנשים שומעים על "קהילה שיתופית" הדבר הראשון שעולה להם לראש הוא שיתוף כלכלי סטייל הקומונות ההיפיות של שנות ה-60 בארה"ב במקרה המתון, או קולחונים סובייטיים במקרה הקיצוני. אולם ההתמקדות דווקא בשיתוף הכלכלי מצביעה יותר על סולם העדיפויות של החברה, בה הכסף הוא חזות הכל, מאשר על המתרחש באמת בתוך הקהילות השיתופיות.

כיום, למרות שלרוב חברי קהילת שיח יש ניסיון של חיים במסגרת כלכלית שיתופית, לא מתקיים שיתוף כלכלי בקהילה. אז על מה כן נסוב השיתוף? אם אנסה לתת כותרת אחת, אומר **שחברי הקהילה מנסים לעצב את חייהם ביחד, מתוך הבנה שהאינדיבידואליזם הקיצוני והניכור אינם דרך הטבע ואינם מאפשרים לאדם באמת להיות חופשי ולחיות חיי ערך.** חברי הקהילה לומדים יחד

נושאים שעל סדר היום או שברומו של עולם, מקימים יחד קואופרטיב מזון שישמש כמקור להזלת עלויות המזון וכמקום מפגש קהילתי-תרבותי, לומדים להכיר אחד את השנייה בצורה אינטימית, משתפים פעולה בפעילויות פוליטיות וחברתיות, חושבים, יוצרים, משוחחים, מבליים, והכל - ביחד.

אבל למה בכלל? מה הקהילה מספקת לי שהחברים מהבית לא מסוגלים לספק לי? התשובה כאן מתחלקת לשתיים, כאשר שני החלקים נובעים מהכשלים של חברת ההמונים. ראשית - בחברת ההמונים, כאשר אני שותף עם אנשים שונים במסגרות שונות, פועל יוצא הוא שאנשים שונים יכירו תום שונה - אלה שמכירים את תום החבר לא בהכרח מכירים את תום הלומד, ואלה לא מכירים את תום הפעיל הפוליטי, תום היזם החברתי, תום היוצר או תום המבשל. זו לא צביעות ולא דו-פרצופיות, זה פשוט טבעה של חברת ההמונים - האישיות של כל אחד מאיתנו היא סבוכה ומגוונת, ומסגרות שונות מאירות אותה באורות שונים. בקהילה אני חולק את כל הגוונים השונים של האישיות שלי עם אותם אנשים, מכאן שרק הם יכולים באמת לדעת מי אני, להכיר אותי על כל גווני. ההיכרות בקהילה היא לא בהכרח לעומק, אלא לרוחב - לא בהכרח כל חברי הקהילה מכירים את תום הלומד הכי טוב, או את תום החבר, אך ללא ספק - הם מכירים הכי הרבה גוונים של תום, ומכאן, שהם מכירים את תום כמכלול בצורה הטובה ביותר.

אבל לחיי קהילה יש גם פן יותר ארצי ומעשי. באופן

דני האדום

בין כל היוזמות הפרטיות, התאגדויות העובדים המחודשות והדרישה הציבורית לצדק חברתי - פתאום מדברים היום על "חזרתו של הסוציאליזם", כאילו זה ברח אי אז והשאיר אותנו עם תפיסת עולם כלכלית אחת. בשיחה טרנס אטלנטית עם פרופ' דני פילק מהמחלקה לפוליטיקה וממשל מסתבר שהסוציאליזם מעולם לא עזב, זו רק ההנהגה ששכחה אותו.

אליה זימן

Keren Manor/Activestills.org

הרעיון לכינון מדינת רווחה סוציאל דמוקרטית זכה לתמיכה רחבה בקרב החברה האזרחית במשך שנים רבות, בפרט כאשר מדובר ברצון למנגנונים סולידריים ולאחריות המדינה על בריאות וחינוך. כך לפחות ע"פ פרופ' דני פילק, שמלבד היותו מרצה בכיר במחלקה לפוליטיקה וממשל הוא גם דוקטור לרפואה, חבר בארגון "רופאים לזכויות אדם" וחבר הנהלת מכון "אדוה" העוסק בחקר החברה הישראלית על רבדיה השונים. על אף השאיפה למדינת רווחה, מצביע פילק על הפער הגדול שבין מה שהסתבר כרצון רוב העם לבין מדיניות הממשלות השונות ועל השיח הפוליטי הקיים: "מה שקרה במחאה האחרונה של קיץ 2011 הוא שהפער בא לידי ביטוי ביתר שאת על ידי יציאת אנשים לרחובות, מתוך תסכול על כך שיש מדיניות שלא מבטאת את מה שהעם למעשה רוצה. אני רוצה להאמין שהדבר הביא לשינוי מסוים בשיח. היום קשה יותר לפוליטיקאים, גם לניאו ליברלים מביניהם, לדבר כמו שדיברו החל מסוף שנות התשעים. מצד שני, אני לא רואה שזה בא לידי ביטוי בשינוי ממשי של המדיניות הכלכלית. בינתיים זה בא לידי ביטוי בשינוי הרטוריקה".

למרות דרישת רוב העם למדינת רווחה, עדיין מי שיושב בשלטון בשנים האחרונות הוא מי שדוגל בגישה הניאו ליברלית. פרופ' פילק מעלה שלוש בעיות עיקריות שמסבירות את הדיסוננס: "ראשית כל, השיקולים לבחירה הם לא רק שיקולים של מדיניות חברתית כלכלית אלא יש גם סוגיות בטחוניות שהן מרכזיות מאוד בישראל וכן סוגיות תרבותיות המשפיעות. שנית, בפועל לא היו אלטרנטיבות שלטוניות שהציגו מדיניות אחרת. יש מפלגות כדוגמת מ"מ או חד"ש שהציגו ראייה יותר סוציאל דמוקרטית אך הן לא אלטרנטיבות שלטוניות של ממש. הפעם היחידה שבה היתה מפלגה שהציעה אלטרנטיבה שלטונית שכזו הייתה מפלגת העבודה, בתקופה שבה עמיר פרץ עמד בראשה. זוהי הזדמנות שהתפספה בשל החלטתו ללכת למשרד הבטחון. בעיה שלישית שקיימת וצריכה להילקח בחשבון היא שבעולם שבו מודל השלטון ברוב המדינות המפותחות הוא מודל ניאו ליברלי, אין כמעט אלטרנטיבות שלטוניות. לנהל מדיניות אחרת זה לא פשוט ובעצם נתפס כדבר שאיננו ישים".

אבל נדמה שקיימת אלטרנטיבה כזו והיא מיושמת בסקנדינביה. מדיניות הרווחה הסקנדינבית עשתה לעצמה שם עולמי כשהצליחה לשמר את זכויות העובדים ולהעמיד סדר יום חברתי בראש סדר העדיפויות. אולם, גם המודל האוטופי המדובר של סקנדינביה הולך ונוטה יותר לכיוון ימין. האם לאור מבחן המציאות, ייתכן ובאמת מדובר במודל לא ישים שאינו יכול להחזיק מעמד לאורך זמן? "אומנם המודל הולך ימינה" גם בשל השפעה כלל עולמית שקשה להתמודד איתה, אך ניתן לטעון מנגד שגם המודל הניאו ליברלי, בגרסתו הקודמת, הוא איננו מודל ישים מאחר והביא למשבר של 1929", אומר פילק. "בדרום אמריקה, למשל, שבה במשך שנות השמונים והתשעים שלט המודל הניאו ליברלי, היום פנו למודל שונה לחלוטין (לא מעט מדינות בדרום אמריקה פנו למודל שלטון סוציאלי, כגון ונצואלה ובוליביה - א.ז.). זה שמודל משתנה, לא אומר בהכרח שהוא איננו ישים או לא יציב, כי את אותו דבר ניתן לטעון על המודל הניאו ליברלי, שבאזורים מסוימים הוא תחום בזמן".

כאשר מדברים על מדינת רווחה סוציאל דמוקרטית, חשוב להבהיר מספר דברים: מודל סוציאלי מדבר על כך שחלוקת המשאבים תהיה שווה בין כלל אזרחי המדינה, והיא כמו גם הקניין המדיני יהיו תחת פיקוח ממשלתי. בנוסף, ניתנות הטבות סוציאליות רחבות לאזרחי המדינה וכל זאת במטרה לצמצם את הפערים החברתיים.

הבודדות שבהן אין מס ירושה. בקיצור, יש מקורות אפשריים אם רוצים בכך".

"בינינו, היום ישראל היא מדינה עשירה יותר מאשר בתקופות עבר בהן תפקדה כמדינת רווחה אך הייתה בחוסר כלכלי גדול. הבעיה היום היא, שהכסף מחולק בצורה שלא מאפשרת לממן מדינת רווחה או להחיל מדיניות שמכוונת אל עבר צמצום הפערים, יש ליישם מדיניות של פיתוח כלכלי שמבוססת על שכר טוב ולא על שכר נמוך.

לא מדובר פה רק בקביעת מדיניות רווחה. אחת הבעיות בישראל היא ששוק העבודה מייצר פערים אדירים שלא תמיד ניתן לצמצמם רק על ידי מיסוי. צריך מודל פיתוח שייצר פערים קטנים יותר, שיבוסס על אבטלה נמוכה ותוספת ערך משמעותי לעבודה ולשכר גבוה".

בזמן האחרון נשמעות קריאות להחזיר מוסדות פרטיים

שונים כגון הפנימיות הפסיכיאטריות לידי אחריות המדינה (כלומר, להביא לתהליך של הלאמה). מצב כזה יביא בעצם לפיקוח המדינה על המוסדות המדוברים. אך האם הדבר יביא לתפקוד טוב ויעיל יותר של המוסדות?

"אם מסתכלים על מערכת הבריאות הציבורית ניתן לראות כי היא הרבה יותר יעילה והרבה פחות

מושחתת מאשר המערכות הפרטיות, ופה ניתן לתת כדוגמה את מערכת בתי האבות הפרטית והכתורות השליליות בתקופה האחרונה בקשר אליה. מערכת הבריאות האמריקאית צורכת יותר אחוזים מהתמ"ג האמריקאי אך הנתונים שלה טובים פחות ממערכת הבריאות בישראל, שצורכת כ-8% מהתמ"ג אך ביצועיה טובים יותר. אני לא אומר שאין שחיתות בממשלה, אך אני חושב שכחלק מהשיח הניאו ליברלי נהוג לומר שהממשלה תמיד מושחתת והשוק אף פעם לא מושחת. השוק הרבה יותר מושחת מהממשלה, כשהשחיתות הזו נובעת בין היתר גם מקשר הון-שלטון. דווקא הרחבת תפקיד הממשלה והקטנת כוחו של ההון יקטין את השחיתות ויעיל את הביצוע. מעבר לכך, ניתן לחשוב על דרכים מבזרות- לא בטוח שהביצוע חייב להיות ריכוזי, אפשר לחשוב על תחומים מסוימים שבהם הביצוע מבזר, כדוגמת הבריאות: על אף שהאחריות בידי הממשלה, הרי שקופות החולים הן אלו שנותנות את השירות".

פרופ' פילק טוען שהחזרה לחיי שיתוף בקרב החברה

בסקנדינביה, הטבות אלו ניתנות על ידי גביית מס גבוה יחסית (כ-70% מהמשכורת). האם אזרחי המדינה מוכנים ורוצים לשלם את המחיר הכרוך בהפיכת ישראל למדינת רווחה של ממש, או שמא מדובר בקריאות רומנטיות?

"לא מדובר בעניין של 'רוצים' חברתי אלא זהו עניין של רצון פוליטי", עונה פרופ' פילק. "אם תהיה ברית רחבה של מעמדות הביניים והמעמדות הנמוכים על מנת לתמוך באלטרנטיבה פוליטית שמבוססת על מיסוי פרוגרסיבי, מיסוי הון ומדינת רווחה נדיבה יותר, יתכן שהדבר יתאפשר. הבעיה היא - איך הרצון הציבורי מתורגם לרצון פוליטי. מסיבות כאלו ואחרות, הדבר לא קורה. ניתן לבחון את המחאה החברתית כדי לראות זאת: למרות היציאה לרחובות, המחאה החברתית לא הניבה התארגנות פוליטית ממשית שמביאה לשינוי. חלק

מהאנרגיות הללו הולכות לכיוון מפלגתו של יאיר לפיד, שמדיניותו החברתית והכלכלית מטושטשת ולא ברורה, או לכיוון מפלגת העבודה בראשותה של שלי יחימוביץ', שכביכול דוגלת בגישה הסוציאל דמוקרטית אך למעשה לא מציגה תכנית ברורה של איך מבצעים את הדברים וכיצד היא תתנהל, כאשר ככל הנראה לא מדובר במי

שתיבחר להיות ראש הממשלה הבאה. יש פער בין הרצון שביטאה המחאה לבין הכוח הפוליטי".

למרות הפער המדובר בין רצון העם לרצון הפוליטי, כשמדברים על מודל מדינת רווחה וחלוקת משאבים שווה לכלל האזרחים, מהיכן עתיד להגיע הכסף? אנחנו הרי לא מתהדרים בהיותנו המדינה העשירה בתבל.

"קודם כל, צריך להסיר את תמונת המסכנות בכל הנוגע למצבה הכלכלי של מדינת ישראל, כי היא איננה נכונה. אם מסתכלים על דירוג התמ"ג, ישראל נמצאת במקום העשירים בעולם ורחוקה מלהיות המדינה הענייה ביותר.

בנוגע להכנסה, הרי שיש מספר פתרונות שניתן להשתמש בהם. רק לפני מס' ימים אובמה דיבר על העלאת מס לעשירים בכדי להתמודד עם הגרעון התקציבי בארה"ב, זהו פתרון אפשרי. מעבר לכך, ניתן לרווח את מדרגות המס, להעלות במקצת את מס החברות או לעשות דבר שקורה באירופה והוא מס לפעילויות פיננסיות ספקולטיביות שנקרא מס TOBIN. בין היתר יש עניין של נתינת מס לירושות גדולות. ישראל היא בין המדינות

"אני חושב שאין ספק שהתפתחה בארץ תרבות של 'אני ואפסי עוד' ושל 'מי שחזק לוקח' וכל אחד רוצה להיות חזק ולקחת, ואני חושב שההתפתחות הזו קשורה גם לניאו ליברליזם וגם לדפוסים של ניהול הסכסוך בישראל, אך תרבות היא משהו שקשור גם למוסדות. אם המדיניות המקרו כלכלית והמדיניות הממשלתית יהיו כאלה שיאפשרו ויתנו תמריצים להתפתחות של יוזמות שיתופיות אז הרי שהסיכוי שהן תצלחנה הוא גבוה יותר. הרי נכון שמצד אחד רווחת תרבות ה-'אני לא רוצה לצאת פראייר', אך מצד שני - יש בחברה הישראלית אלמנטים של נכונות להתגבש ושל חשיבות חיי קהילה, מין קהילתיות מסוימת, אם תרצי. אני חושב ששני המימדים קיימים בחברה הישראלית, והשאלה היא איזה סוג של מדיניות ואיזה סוג של מוסדות קיימים בארץ. צריך לקחת בחשבון שבשלושים שנה האחרונות יש עידוד ברור למדיניות של תחרות אנוכית".

על אף שדיברנו על כך שחייבת להיות מדיניות מקרו-כלכלית ברורה על מנת לאפשר אלטרנטיבה, האם אתה חושב שהפרויקטים הקהילתיים השונים עשויים באמת לתרום למאבק בקפיטליזם?

"אני חושב שכן. הפתרון הכי טוב הוא 'תנועת מלקחיים': גם מדיניות ממשלתית וגם יוזמות מלמטה. רק מדיניות שניתנת למעלה למטה עשויה להוביל למשהו כפוי ושלילי, ראינו מודלים כאלו בעבר. אך גם לא רק תהליך של "מלמטה למעלה" - כי ללא תמיכה ליוזמות כאלו קשה לשגשג, אך אני חושב שכן. מודלים של בנקים קואופרטיביים, למשל, שהצליחו לממן יוזמות שיתופיות של קבוצות שונות, שיציגו אלטרנטיבה לבניית דיור בר השגה, או מודלים קואופרטיביים כדי להתמודד עם בעיות דיור או צרכנות שיתופית - אלה דברים שיכולים להציג אלטרנטיבות ופרקטיקות ולא רק אוטופיה לא ישימה. הם יוכלו להראות שיש אפשרויות אחרות לבניית חיי חברה וכלכלה ולא רק תפיסה שמניחה ומחייבת שכולנו מתנהגים כיצורים אנוכיים ותחרותיים".

Vika Epshtein©

שנראית בשנים האחרונות, נובעת מתחושה של עייפות מהאינדווידואליזם התחרותי שהחברה הניאו ליברלית מעודדת. "אנשים זקוקים למסגרות קהילתיות ואפילו להקניית משמעות. לפעמים התחרות הניאו ליברלית מביאה לכך שמקור המשמעות הכמעט בלעדי הוא להראות כמה כסף יש לי או כמה אני מפורסם. מסגרות שיתופיות כאלו ואחרות מבססות סוג אחר של משמעות ובנוסף את העובדה שטבע האדם הוא לא בהכרח אנוכיות אלא בני אדם האוהבים לשתף פעולה זה עם זה".

האם אתה רואה דרך לקיים חיי שיתוף בעידן המודרני (בהתייחס לקואופרטיבים או קהילות וארגונים שונים המושתתים על שיתוף)?

"אני חושב שזה אפשרי וטוב שצומחות יוזמות כאלו של קואופרטיבים ומערכות פיננסיות אלטרנטיביות שלא מושתתות על עקרון הרווח אלא על עקרון שיתוף הפעולה. אלו דברים חשובים שמבטאים אלטרנטיבה, והם יכולים גם להוות מודל. אך בסופו של דבר, המהלך צריך להיות של "תנועת מלקחיים". יוזמות שמגיעות מלמטה ללא מדיניות מקרו כלכלית תואמת - לא יצליחו. אם כללי המשחק הם ניאו ליברלים, בסופו של דבר היוזמות הללו יסבלו מסוג של חנק, כי המדיניות הכוללת מושכת לכיוונים אחרים. כלומר, אני חושב ששלא מסגרת מקרו כלכלית ופוליטית תואמת, היוזמות האלו לא יחזיקו מעמד".

אתה חושב שלאותן מסגרות שיתופיות יש יכולת להיות מוכחות על כלל האוכלוסייה או להתקיים במשך שנים רבות? אם נקח את מקרה הבוחן של הקיבוצים - נראה שמעטים הם אלו שנשארו במסגרת שיתופית ורבים מחבריהם בחרו את חיי החוץ.

"הייתי מפריד בין קהילות שיתופיות למודלים שיתופיות, כי קהילות שיתופיות מחייבות רמה של ביחד שהיא גבוהה מאוד, ויכול להיות שלא מתאימה לכולם. כאשר מסתכלים על ניסיון הקיבוצים, פעמים רבות הבעיה היא לא כאשר נולדים הילדים אלא בדור השני והשלישי - הדור המייסד בוחר מה קורה עם מי שנולד לתוך המסגרת הזו. לכן גם לגבי קהילות שיתופיות, היכולת להרחיב את המסגרת הזו באופן משמעותי בחברה, היא יכולת מוגבלת. יחד עם זאת, צורות אחרות של שיתוף כגון קואופרטיבים צרכנים או יצרניים או בנק קואופרטיבי ללא מטרות רווח, הן צורות של שיתוף שאינן מחייבות את אותה רמה של מסירות אישית ושל 'ביחד - של קומונות'".

ויקיפדיה

דניאל פלדמן, מדעי ההתנהגות, שנה ב'

בסיכומים יעילים, בשחזורי מבחנים ובעבודות לדוגמה עד שאין כבר מקום (דעו שלאחרונה הוחל פרויקט בדורפובוקס שפותח לסטודנטים ולסגל באוניברסיטה עוד מקום אחסון רב).

ישנם רבים אשר תוהים מדוע אנשים משקיעים זמן כה רב בשיתוף הידע שלהם. בכמה זו, של עיתון מעורבות חברתית בתוך מוסד אקדמי, השאלה תיראה אולי מיותרת. אבל כסטודנט למדעי ההתנהגות, מעניינים אותי מניעיהם האמיתיים של אנשים להתנדבות ולתרומה לכלל. לא הפלפולים שהם כותבים בטופס ההרשמה לתוכנית המלגה, או המשפטים המאוסים שהם מספרים למראיינים או לסקרנים. נערכו מספר מחקרים בנושא קהילת העורכים של ויקיפדיה, פעולה שהם עושים בזמנם הפנוי. קהילה זו מונה עשרות אלפי עורכים פעילים, בלמעלה מ-280 שפות. החוקרים הגיעו למסקנה שמניעיהם של עורכי ויקיפדיה סובבים סביב רעיונות של חופש הבעה, שייכות לקהילה, תרומה לידע הכללי, תחושת אלטרואיזם, יחסי גומלין הדדיים ומעט הכרה, הוקרה ויוקרה. בויקיפדיה, כמובן, ערכו שני מיני-מחקרים עצמיים בנושא והגיעו למסקנות דומות. הם הוסיפו לרשימת המניעים גם את האתגר, העניין והסיפוק שבביצוע העריכות, ובנוסף לכך גם צרכים של פרפקציוניזם והתמכרות לעבודת העריכה. ניתן להבין את הממצאים הללו במושגי הכפר הגלובלי הזה בו אנו חיים. דווקא כשאנחנו שייכים למשפחה העולמית, העירונית, האינדיבידואלית, אנחנו חסרי מעגל אינטימי להיות שייכים אליו באמת. אנחנו רוצים להישמע ולהקשיב, לשתף ולהשתתף. הטפיחה העצמית הקטנה על השכם (ובהזדמנות גם אחד לשני) עושה לנו הרבה טוב. זה נשמע קצת פשטני ותמים, ואולי בצדק. אבל כולנו שותפים ל- $\pi\alpha\iota\delta\epsilon\lambda\alpha$ (יוונית: פאידיאה (פדיה) - חינוך) של ילדי הכפר, וכולנו רוצים חלק בעיצוב העתיד שלהם, גם אם רק באופן קצר ו-wiki (הוואיית: וויקי- מהיר).

לפי ויקיפדיה, האתר ויקיפדיה אינו מקור מידע אמין עד מאוד. מרצים, מתרגלים ואפילו ג'ימי וויילס, מקים ויקיפדיה, מזהירים תלמידים מהנזק שהם יכולים לעשות לעצמם אם ישתמשו באתר כמקור לעבודותיהם. עם זאת, מחקר שערך הג'ורנל המדעי הידוע Nature, מצא כי האתר מהימן כמעט כמו האנציקלופדיה בריטניקה. אנחנו חיים, אם נהיה לרגע בנאליים, בכפר גלובלי. מאפיין ידוע בחיי הכפר, הוא שכולם יודעים הכל על הכל ועל כולם. הכפר הקיבנטי החדש לא בנוי על מישור דו-מימדי כמו הכפרים הנושנים, אלא לכל אדם יש עתה מיליוני שכנים, וקירות בתיהם דקים כנייר, כפי שידועים אנשי ציבור רבים על בשרם.

במצב בו מפרידה בין הסטודנט לבין כל פיסת מידע בה יחפוץ רק לחיצה קטנה על העכבר, האם ניתן להאשים אותו שהוא אינו טורח עוד לפתוח ספרים? ותיקי העולם האקדמי מביעים מחאה כנגד הנטייה של הסטודנט המודרני לזנוח את הספריות תמורת המסכים. אולם ביקורת זו נכונה ושגויה בו בעת. בביקור לאחרונה בספריית ארן ניתן היה לראות שהמקום היה הומה סטודנטים. מול מסכים יכולתם למצוא שם סטודנטים שקוראים סיכומי ספרים, כשהמקור מעלה אבק במדף בקומה התחתונה; סטודנטים שמורידים מאמרים, כשהג'ורנל הרלוונטי נמצא במרחק זריקת ג'ורנל; סטודנטים שמאיינים באוזניות להרצאות בנות שבוע של מרצה העומד באותה העת על כמה באולם שומם.

כמובן שמפרספקטיבה מחקרית, זמינות מידע הוא דבר טוב ומבורך. הרי המדע נבנה על כתפיו של עצמו. כל גילוי חדש מצטרף לקודמיו ובהדרגה נבנה מגדל בכל חדש של ידע עולמי משותף. הסחר הפתוח ברעיונות והשערות מקיף את הגלובוס במהירות חיבור האינטרנט המקומי. מתפרסמים כיום מאמרים שמחבריהם לא נפגשו לעולם מחוץ לחלונות הסקייפ.

מגדל הידע שצומח לו בקצב מסחרר באמצע הכפר הגלובלי מקלף מעליו אט אט את עיטורי השנהב שלו. נגישות הידע לקהל רחב ומתרחב מאפשרת לציבור שלא יכל לקנות כרטיס כניסה להיכליו השמורים של המגדל, הזדמנות להסתובב בו ולטעום ממתעמי המקומיים. האורחים החדשים יזכו בין השאר לצפות בהרצאות מוקלטות ביו-טיוב, לעיין בפורומים, בבלוגים ובוולוגים (וידאו-בלוג), לקרוא מאמרים וכתבות וכמובן לעיין בדפי ויקיפדיה שדנים בכל נושא תחת, מצדדי ומאחורי השמש.

נחזור לסטודנטים, אשר רוכשים כלים שיאפשרו להם להמשיך את מלאכת הבנייה של המגדל הנוסק. אותם סטודנטים כבר מיומנים כמעט מרגע כניסתם לאקדמיה באמנות שיתוף הקבצים והרעיונות. קבוצות בפייסבוק ותיקות בדורפובוקס צצות כמטריות בגשם ומוצפות מיד

הקיבוץ מת, יחי הקיבוץ!

נופר רשקס, ספרות עברית ולימודים רב תחומיים, שנה ב'

באופן אישי לא מעט אנשים שישבו ושוחחו עם ההורים שלהם לפני שהתחילו ללמוד, על אחת כמה וכמה אם ההורים הם המממנים של הלימודים. גם שמעתי על מספר מקרים שבהם פעוטים בכו הרבה מאוד זמן במיטה שלהם בבית של ההורים שלהם. האמת היא, שמדובר פשוט במבנה רחב יותר של משפחה. אסיפת החברים גדולה יותר משיחה משפחתית בסלון וכנראה גם קשה יותר משום שיש יותר אנשים וריבוי דעות.

אז הנה קצת מציאות קיבוצניקית בת זמננו: מוסד הלינה המשותפת פס מהעולם ואני כבר בחרתי בעצמי מה ללמוד, בלי לתת דין וחשבון על הבחירה שלי לקיבוץ (המממן). מה שנשאר זה הנסיון האמיץ לעמוד כחברה שיתופית בעולם שמקדש את האינדיבידואל. למעשה, כמו במשפחה כך גם בקיבוץ לשכבות שונות באוכלוסייה יש תפקידים שונים ורווח שונה. הילדים, הסטודנטים והחיילים עוזרים כמידת יכולתם (המוגבלת כמובן) בקיבוץ. הבוגרים עובדים במקצועות רבים ומגוונים (אבא שלי הוא מחזאי, לדוגמא) והוותיקים (ככה אומרים בקיבוצניקית מבוגרים) עושים פלדנקרייז במועדון לחבר. כולם מקבלים מה שהם צריכים, עד כמה שאפשר. יש בזה גם ביטחון לעתיד וגם גאווה - צורת החיים שאני חלק ממנה מאפשרת לכולם, כולל אנשים עם מוגבלויות שונות, חיים מכובדים ומאושרים. מה שאי אפשר להגיד לגבי מדינת ישראל.

אם אתם מאלו החושבים שהקיבוץ הוא ארגון ארכאי של קומוניסטים הוזים שמבטלים את היחיד לטובת הכלל, אני מזמינה אתכם לשנות את נקודת ההשקפה על הקיבוץ ולנסות לראות אותו דרך העיניים שלי: כולם מכירים אותי מהרגע שנולדתי, אכפת להם ממני ואני יכולה לדעת בוודאות שתמיד יש לי לאן ליפול.

הקיבוץ שלי הוא קיבוץ שיתופי, דרך התיישבות שבבסיסה עומד יסוד רעיוני שהפך טעון וחלוק - לפחות בחברה שאני מגיעה ממנה. אני לא אדבר על המבנה הארגוני, על ההתנהלות הטכנית המורכבת שהרעיון השיתופי כרוך בה. לא אכתוב גם על ההתלבטות האישית שלי האם מקומי בחברה שיתופית או לא. בהזדמנות הזו אני רוצה לכתוב על הקיבוץ כרעיון.

בגדול, אפשר לתמצת את הקיבוץ במשפט אחד: "כל אחד נותן כפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו". את הסיסמא הזו הכרתי כבר בגיל צעיר מאוד, אבל מאחורי המשפט הפשוט הזה מסתתרת מורכבות אדירה: איך ניתן לאמוד את יכולותיו של האדם? האם קשיים רגשיים מגבילים גם הם את היכולת? אם אדם סובל בעבודתו, האם זה אומר שהוא לא יכול לעשות אותה? ומה קובע את צרכיו של בן האדם? האם מדובר בצרכים הבסיסיים של מזון וקורת גג או שמדובר בצרכים רוחניים? ומה לגבי צרכים חומריים ואפילו חומריים מאוד - כמו אייפון?

ניסוי מחשבתי: איך הייתם מגדירים במשפט אחד "משפחה"? או ליתר דיוק איך הייתם מגדירים את מערכת היחסים המשפחתית בבחינת "תן וקח"? אני הייתי מגדירה: "כולם נותנים כפי יכולתם, ומקבלים לפי צרכיהם". לדעתי זה משפט הגיוני מאוד במשפחה מתוקנת. אבא ואמא עובדים, הילדים עוזרים בבית כמידת יכולתם (עורכים שולחן, מורידים את הפח, מנקים את החדר שלהם ביום שיש וכדומה); כולם מקבלים בית, אוכל ואהבה; הילדים זוכים גם לזמן משחקים וחוגים החינוניים להתפתחותם ולהורים היקרים תחושה חמימה ונעימה של מימוש עצמי. יתכן שבאותה משפחה יש סבא או סבתא שכבר לא יכולים לעבוד או לעזור בבית; מי יודע, אולי גם ילד בעל מוגבלות כלשהי וכמו שאר החברים היצרניים יותר במשפחה, גם הם מקבלים את כל ה"תנאים" שהמשפחה מספקת ויתכן שאף יותר. אם במשפחה יש איזה דוד עשיר שאוהב לפרגן, או אם הילד קיבל מלגת לימודים - אז כל חברי המשפחה נהנים משיפור כלכלי.

זה נשמע טבעי לא? באופן עקרוני זה המבנה של הקיבוץ, רק בגדול. מאה הורים, מאה ילדים, מאה סבים.

כששומעים "קיבוץ", חושבים על אסיפת החברים המאיימת שהתכנסה לחרוץ את עתידו של בן הקיבוץ הצעיר המבקש לצאת ללמוד באוניברסיטה. או על הפעוט הבוכה בבית הילדים החשוך אל המיקרופון הקר שזעיק את שומרת הלילה הזרה. נשמע נורא? האמת היא שהתמונה הקודרת הזו לא הוגנת במיוחד. אני מכירה

מה חדש במחלקה?

שבת עיון - 'קרן משה - התכנית למנהיגות'
במסגרת התכנית העיונית של 'קרן משה-התכנית למנהיגות' מתקיימת, אחת לשנה, שבת עיון שמטרתה העמקה בנושא חברתי שעומד על סדר היום של החברה הישראלית. השנה עסקה שבת העיון באחד הנושאים הבווערים בשנים האחרונות בישראל: בין חירות לשוויון. תחילה הוגדרו מושגי היסוד של העולם החברתי-כלכלי בהרצאתו המרתקת של מר תומר קרמרמן, מר בועז ארד-

טכס קידמה

ביום שלישי, נר רביעי של חנוכה, התקיים טכס מרגש לציון פתיחת שנה של תכנית 'קידמה'. תכנית קידמה פועלת במסגרת המחלקה למעורבות חברתית משנת 1990. התכנית נוסדה לאחר מבצע שלמה במטרה לסייע בקליטת עולים חדשים מאתיופיה

שלבים הראשונים לקליטתם בארץ, דרך לימוד מקצועות בסיס בעברית, חשבון, אנגלית, מחשבים, וכן הכרת החברה הישראלית ותרבותה, באמצעות לימודי אזרחות ואקטאליה וציון חגי ישראל.

התכנית יועדה בעבר לאוכלוסיה הבוגרת מקרב עולי אתיופיה שגילם נע בין 20 ל-50 המגיעים ממרכזי קליטה ושכונות בבאר-שבע. בשנתיים האחרונות אנחנו משתפים בתכנית גם כאלה שאינם בני העדה האתיופית.

התכנית פועלת בהנחיה וליווי צמוד של האגף לחינוך מבוגרים במשרד החינוך ובהתאם לתוכניות הלימוד של האגף, והחל משנת הלימודים 2002 - 2003 מקנים הלימודים בתכנית - לתלמידים אשר עמדו בהצלחה במבחני משרד החינוך - תעודה בהשכלת יסוד או גמר. בוגרי התכנית אשר עומדים בדרישות הקבלה יכולים להשתלב בין היתר בלימודי המשך בכיתות הבגרות במסגרת "תכנית הבוגרים" המתקיימת אף היא במחלקה למעורבות חברתית.

הלימודים נערכים באוניברסיטה ומועברים על ידי 23 סטודנטים המקבלים מלגות מ"קרן משה - התכנית למנהיגות".

דובר התנועה הליברלית החדשה הרצה על ליברליזם ושוק חופשי, ח"כ אילן גילאון שיתף בתפיסתו בדבר מעורבות המדינה וחקיקה חברתית, ולסיום הרצה פרופ' דני גוטוויץ על נקודת המבט הסוציאל-דמוקרטית בה הוא דוגל.

בנוסף לתכנים העיוניים המרתקים, אפשרה השבת לחברים בקרן ליהנות ביחד ולהתגבש באמצעות סדנאות, ערב גיבוש מטורף ומלא תחרויות משוגעות וקבלת שבת מיוחדת במינה. הייתה שבת פורייה, מלמדת, מעניינת ורלוונטית היום יותר מתמיד!

נפתחה ההרשמה לתכנית 'מיתר'

תכנית 'מיתר' החלה את פעילותה בדצמבר 2007 ביוזמת שלושה סטודנטים במחלקה למעורבות חברתית שהשיגו תרומות למרבית המשאבים הנדרשים להפעלתה. מטרת התוכנית היא לתעל את הזמן הפנוי של בני נוער מהשכונות הקרובות לאוניברסיטה ללימוד נגינה באווירה צעירה, יוצרת וסובלנית. החוגים מועברים במתנ"סים בעיר באר-שבע ע"י סטודנטים בעלי יכולות מוסיקליות.

נפתחה ההרשמה לתכנית 'מיתר'. סטודנטים בעלי רקע בנגינה (כל כלי שהוא), מוזמנים לפנות לשירי 0545323543

קרן גרוס

הקרן המשפחתית על שם תד אריסון

אוניברסיטה בעם

פעילי ציבור - התוכנית למנהיגות

שגרירי רוטשילד

קרן משה - התוכנית למנהיגות

תוכנית הדירות הפתוחות ע"ש ליליאן ולארי גודמן

פרטים נוספים אפשר

למצוא בעמוד הפייסבוק ובאתר

מחלקה למעורבות חברתית

מה קורה?

מעורב: מה יש לכם להגיד על שיתוף?

כרמל מור:

כשגרתי בלונדון היתה בחורה ליטאית אחת שהרבתה לומר את המשפט "sharing is caring", וזה תמיד היה באמתלה לקבל משהו ממישהו אחר. שנאתי את זה.

דנה ארנון:

לדעתי שיתוף (למשל באינטרנט, דוגמת פייסבוק) זה דבר טוב, שנותן אפשרות ביטוי למגוון רחב של דעות. אבל הוא יכול להגיע למקומות מוגזמים של שיתוף יתר או שיתוף מידע אישי מידי ואינטימי. צריך להשתמש ביכולת הזו במידתיות.

שי כהני:

שיתוף בסיכומים...ברור שבעד. מעצבן מי שלא משתף..

חופית שחר:

תנאי מקדים לשיתוף הוא קהילתיות, או ברמה הפרטית יותר - חינוך לערבות הדדית, נתינה, ואהבה. שיתוף יכול להיות גם פתיחת שקית במבה לכולם בכיתה ו' בטיול שנתי, וגם מאמץ שכונתי לקיים כלכלה מקומית. בכל מקרה, בעיניי הערכים שבשיתוף מעשירים את החיים והופכים אותם לטובים יותר.

סתיו כהן:

אני חושבת ששיתוף קבצים הוא העתיד התרבותי של האנושות, מתישהו בקרוב החברות הגדולות יבינו שהן לא יכולות להילחם בזה ושיתוף תכנים כבר לא יהיה לא חוקי.

בא לכם לכתוב במעורב? יאללה

Send

אתם מזמנים לפנות אלינו עם רעיונות לכתבות, נושאים לגיליונות הבאים, טורי דעה, ראיונות, מושגים ל"חשבון פשוט", קפה, תה, שתיים סוכר.

Meorav.bgu@gmail.com

או בפייסבוק